

פרשת חיי שרה

"ואברהם זקן בא בימים" [כד, א]

אברהם בא עם כל ימיו, כיון שאף יום אחד מחייו לא הלך לאיבוד, משום שבכל יום ויום עשה ופעל משהו, עד שבאו כולם בחשבון.

"וה' ברך את אברהם בכל" [כד, א]

הצדיק האמיתי אינו מתפלל רק על עצמו, אלא על הכלל כולו, וממילא גם כשהוא מתברך מבחינתו הברכה היא רק כאשר כולם גם מתברכים איתו. ולכן כאשר רוצים מהשמים לברך את הצדיק מברכים את כולם בזכותו. וזהו פירוש הפסוק "וה' ברך את אברהם בכל" – דהיינו בזה שה' ברך את כולם נחשבה הברכה לברכתו של אברהם.

"והיה הנערה אשר תאמר אלי וכו' אותה הוכוזת לעבדך ליצוק" ... [כד, יד]

איתא במדרש ארבעה שאלו שלא כהוגן, שלשה נענו כהוגן, ואחד נענה שלא כהוגן, אליעזר שאמר "והיה הנערה אשר תאמר אלי" נענה כהוגן ונזדמנה לו רבקה. כלב שאמר מי שיכה את קרית ספר אתן "ונתתי לו את בתי לאשה" ונענה כהוגן שנזדמן לו עתניאל בן קנז. ושאל שאמר מי שיכה את גלית יקבל את בתי ונזדמן לו דוד. אבל יפתח שאמר היוצא מפתח ביתי והעליתיהו לעולה נענה שלא כהוגן ויצאה ביתו.

וצ"ב מה המדרש בא ללמדינו, שאע"פ ששאלו שלא כהוגן נענו כהוגן. ועוד מדוע באמת הם אכן נענו ואילו יפתח לא נענה.

אלא שרצה המדרש ללמדינו שאותם ג' שנענו כהוגן מכיוון שכך היה עליהם לנהוג, משום שלא היתה להם אפשרות אחרת, ולפיכך נענו כהוגן.

כששאל הכריז שיתן את ביתו למי שיכה את גלית, וכשכלב הבטיח את ביתו למי שיכה את קרית ספר, לא היה תמריץ אצל מתן פרס, שהרי היה ברור להם שגלית לא ינוצח בידי אדם חזק, וקרית ספר לא תנתן בידי גיבור, אלא שהיתה זאת פניה לת"ב, שהרי לא בידי אדם היא, וא"כ אותו אחד שיצליח במשימה הכבירה הזאת הוא שאדם צדיק קדוש ונשגב הוא, שליווה של מקום הוא, ואין ראוי ממנו לבתי.

אין זאת אלא שההכרזה של שאלו וכלב היתה כהערכה לאישיותו של אותו אחד שיצליח במשימה, שהרי אולי יהיה זה עמוס או כושי, או כל אחד שאיננו ראוי לקבל את ביתו של גדול הדור, על כרחך שזוהי היתה כוונתם, ולא חששו כלל שהרי ליתכן שאדם שאיננו ראוי יצליח במשימה זו.

ולפיכך אע"פ ששאלו שלא כהוגן, היינו שלעומד מן הצד שלא ירד לעומק דעתם היה נראה שבקשה זו אינה כהוגן, מ"ל נענו כהוגן.

וכן באליעזר עבד אברהם כשעמד לחפש אשה ליצחק, וכי ביכולתו של בשר ודם למצוא את האשה המתאימה ליצחק, וכי אדם פשוט כן אפשר למצוא את האשה המתאימה, הרי ברור שכל השידוכים הם משמים, ולפיכך הבין אליעזר שזוהי משימה שאין ביכולתו לבצע, אלא עליו רק לעשות את השתדלותו ותו לא, ודווקא משום כך שהיתה יכולה להזדמן לו שפחה או מוכרת שחין היא ההוכחה שכוונתו היתה להשי"ת שהוא ימציא עבור יצחק את הזוג ההגון לו, ולפיכך נענה כהוגן.

ואילו יפתח שאכן ג"כ בטח בה' שיזדמן לו בהמה ולא ביתו, אך ביטחון מדומה הוא היה, משום שלא היתה זו תפילה ולא בקשה, שהרי אין כל הכרח בדבר זה, וכי מדוע עליו לשאול בצורה זו, וכי אינו יכול להקדיש בהמה לשמים, שהרי דבר זילבידי אדם הוא מסור, וע"כ שלא היה זה ביטחון בה', ולפיכך נענה שלא כהוגן.

"וירץ לבן אל האיש" [כד, כט]

מפרש רש"י "למה רץ ועל מה רץ? והיה כראותו את הנזם אמר עשיר הוא זה, ונתן עיניו בממון".

הגמ' במסכת ברכות [מג, ב] אומרת פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם, וזוהי שאלתו של רש"י למה רץ?

ומתוך רש"י שנתן עיניו בממון – היינו מרוב חמדתו לממון הסכים לוותר על מאור עיניו.

"התלכי עם האיש הזה ותאמר אלך" [כד, נז]

עם האיש הזה סופי תיבות "משה" לרמז שהלך כדת משה וישראל.

אמרו חכמינו: "כל הבנים הולכין אחרי אחי האם". לפיכך איחל לה לבן: מי יתן ותעמידי הרבה "לבנ"ים שכמותי...

סיפור לשבת

מסופר על יהודי שבא אל המגיד ממזריטש ז"ע מורו ורבו של ר' זושא, ושאל אותו: "רבי, כיצד ניתן לברך על הרעה כשם שמברכים על הטובה?" אמר לו המגיד: "אני לא אענה לך, סע לעיירה שנקראת אניפולי, שם תמצא יהודי בשם ר' זושא, ושאל אותו וממנו תקבל תשובה על שאלתך איך מברכים על הרעה כשם שמברכים על הטובה".

הגיע היהודי לאניפולי, חיפש וחיפש ומצא את ר' זושא בביתו הדל והדולף, המט ליפול והריקן, אפילו הסיד לא התקלף כי לא היה סיד... בית עלוב וריק אין כלום. הוא פונה אל ר' זושא ואומר לו כי המגיד ממזריטש שלח אותו לשאול אותו את השאלה: כיצד מברכים על הרעה כשם שמברכים על הטובה, ולקבל תשובה.

השיב לו ר' זושא: "רגע, הוא שלח אלי? אולי יש איזה זושא אחר באניפולי? אני חושב שהוא לא שלח אלי, אני לא יכול לענות לך תשובה, אני חושב שזו טעות, אני לא הכתובת".

שאל אותו היהודי: "למה אינך הכתובת...?" אומר לו ר' זושא: "אני אגיד לך את האמת, איך אני יכול להשיב לך?! מעולם לא היה לי רע בחיים"....

שומע את זה היהודי, לא התעמק, חוזר למגיד ממזריטש ואומר לו: "זה טעות, הוא אמר שהוא לא הכתובת".

- "הוא לא השיב לך?"

- "לא אמר שהוא אינו יכול להשיב". שואל אותו המגיד ממזריטש: "אבל מה הוא בכל זאת אמר לך?" ענה לו היהודי: "הוא אמר שהוא לא יכול להשיב כי אף פעם לא היה לו רע בחיים".

אמר לו המגיד ממזריטש: "שוטה שכמותך, מה שאלת אותו? איך אפשר לברך על הרעה כשם שמברכים על הטובה? מה הוא אמר לך? אני לא יכול להשיב, למה? כי אף פעם לא היה לו רע בחיים. ראית את ביתו? ראית את סבלו? ומה הוא ענה לך? אף פעם לא היה לו רע בחיים – הנה התשובה".